

Hur skall Finland agera?

Hufvudstadsbladet den 25 januari 2010

Det vi nu ser i SAAB och Volvo är bara början på en tuff global kamp om jobben. Med 10 procents arbetslöshet i både USA och Europa kommer denna kamp att föras genom en politisk kapplöpning mellan länder om kunskapsintensiva investeringar, med ökat bruk av förtäckt protektionism i det godas namn. Ursäkter kommer att hämtas från klimat- och energipolitik, deflationsbekämpning, terrorbekämpning, standardiserings- och harmoniseringspolitik, etc. Regeringen måste agera för att Finland inte skall marginaliseras i denna kamp om arbetstillfällena.

Svåra tider för bilindustrin med utmanande överkapacitet har tvingat GM till en djupgående rekonstruktion. Som ett led i denna bjöd GM in till en "skönhetstävling" där Saab och Trollhättan och Opel och Rüsselsheim uppmanades att visa GM-ledningen vem som hade de bästa förutsättningarna att producera GM:s tredje generation bilar av medelstorlek.

GM:s skönhetstävling ledde till allmän mobilisering i Sverige. Facken, regionala politiker och näringslivsråd och regeringen blev alla snabbt involverade i att "snygga till" produktionsförutsättningarna. Tävlingen fick dåvarande svenske statsministern att resa för att träffa ledningen för GM i Europa strax innan det slutliga beslutet skulle fattas i ett sista försök att övertyga om Trollhättans förträfflighet som produktionsplats.

Forskningen visar att försök till att övertyga på detta sena stadium ofta innebär att företagen får erbjudanden som är så kryddade med fördelar att de ligger i gråzonen för vad som kan anses konkurrensneutralt länder emellan.

Dåvarande tyske förbundskansler Schröder argumenterade i sin tur starkt för produktion i Rüsselsheim. I mycket tydliga ordalag förklarade han sig beredd att göra allt för att produktionen skulle placeras där. Vad som innefattas i att "göra allt" kan vi bara spekulera i men uttalandet kan tolkas som en industriell krigsförklaring.

Turerna har varit många men i efterhand – utan att veta vad man lagt i potten – kan vi konstatera att Tyskland vann skönhetstävlingen över Sverige. Tyskland är att gratulera för framtiden utvisa, men exemplet visar på hur angelägna politiker kan vara att i kristid trygga arbetstillfällena i det egna landet på ett sätt som kan försena industriell förnyelse och leda till att produktion inte förläggs där den är företagsekonomiskt motiverad.

Forskningen visar att regeringar i kristid är benägna att agera offensivt och med hjälp av skräddarsydda paket locka till sig företag som kan förväntas ge nya jobb och berika den

inhemska produktionsmiljön med teknologiskt och ledningsmässigt kunnande. Kinesiska makthavares agerande via kinesiska företag i förvärvsansträngningarna kring Volvo och Saab skall sannolikt ses i det perspektivet. Avsikten är att kunskapen ska internaliseras och att produktionen och fortsatt utveckling i förlängningen ska ske i Kina. Detta förlopp ligger helt i linje med de kinesiska makthavarnas uttalade ambition om att nästa generation kinesiska bilar skall bestå av minst 75 procent kinesiska insatsvaror.

Historien ger exempel på framgångssagor som kan verka stimulerande för de länder som tror på välsignelsen i att delta i kapplöpningen med hjälp av hela registret av offensiva morötter i form av allt från skattelättnader, subventioner, garantier, lån och kapitaltillskott på icke-marknadsmässiga villkor till rena penningbidrag. När exempelvis South Carolina i kamp med många andra delstater lyckades locka till sig BMW handlade det om 1 900 jobb till en kostnad av 79 000 dollar per jobb. Ett decennium senare uppskattas denna initiala satsning ha resulterat i cirka 40 000 jobb.

Exempel på sådana sysselsättningseffekter kan olyckligtvis i dagens trängda Europa locka många av Europas stater att börja bjuda mot varandra i kampen om arbetstillfällena.

Hur gör då ett litet land som Finland för att behålla de företag man vill att skall stanna och få nya att finna Finland attraktivt som produktionsland? Fundamentet ligger i att skapa ett bra investeringsklimat med en produktionsapparat med högsta produktivitet! Detta räcker dock inte alltid om omgivningen lockar med subventioner och skattefördelar som uppväger vad det finska investeringsklimatet erbjuder. EU sätter gränser för vad som i anständighetens namn kan göras i form av aktiv rekrytering, men det finns undantagsregler som tillåter selektivt stöd. En av dessa säger att statsstöd kan ges för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi. Denna regel kan med dagens situation användas som ursäkt av de flesta länder i Europa. Stabilitetspaktens sammanbrott och Nicolas Sarkozys uttalade stöd för en mjukare tolkning av statsstödsreglerna hotar föra den europeiska integrationen många steg tillbaka. Sammantaget är i kristid ramarna för en kapplöpning inom Europa vida – på pappret såväl som i verkligheten.

I kapplöpningen bör regeringen som en ”rumsren” första åtgärd bidra till att göra Finland synligt som potentiellt investeringsland. Med tanke på att antalet länder ökat från 74 år 1945 till väl över 200 i dagsläget krävs extra insatser för att ett litet land som Finland – beläget i den ekonomiska periferin – skall synas.

En bärare av budskapet och marknadsförare av Finland som produktionsplats är Invest in Finland. I dag har i stort sett varje land en motsvarande myndighet och många av dessa har en långt mer aggressiv rekryteringsroll än Invest in Finland. Såväl resurser som rollbeskrivning för Invest in Finland borde mot bakgrund av dagens utveckling uppgaderas. Som en väg att få en

internationell investerare att uppmärksamma regionen och i förlängningen Finland borde regeringen som en andra åtgärd initiera samarbete med de nordiska grannländerna kring en Invest in the Nordic Area Agency.

När åtråvärda kunskapsintensiva jobb flyttar till andra världsdelar intensifieras kampen inom Europa och den europeiska sammanhållningen utsätts för speciellt starka påfrestningar. Regeringen måste arbeta för att krisen inte ger upphov till en mildare tolkning av EU:s statsstödsregler utan att ansträngningarna snarare riktas i motsatt riktning, och på att fånga mer av gråzonsbeteende och förtäckt protektionism.

Krisen och den förtäckta protektionismen pekar långsiktigt på ett behov av en motsvarighet till världshandelsorganisationen WTO för global tillsyn av spelreglerna för investeringar och med faktiska möjligheter att framgångsrikt utdöma någon form av påföljd. Den finska regeringen, som har allt att vinna på att kampen om arbetstillfällena förs i en ordnad form, bör samverka med de andra nordiska länderna i påtryckningar för skapandet av en sådan instans.

Lars Oxelheim